

ฟังเสียง **ภูฏาน**

อ่านความเป็นไปในสังคมโลก เหลียวมองสังคมไทย

คงไม่มีอะไรที่จะสะท้อนแนวคิดหลักในการพัฒนาประเทศอันเป็นเอกลักษณ์ของภูฏาน ได้ดีกว่าแนวคิด เรื่อง ความสุขมวลรวมประชาชาติ (Gross National Happiness : GNH) ดังที่สมเด็จพระราชาธิบดี จิกมี ซิงเย วังชุก กษัตริย์ภูฏานองค์ที่ 4 ทรงประกาศอย่างเด็ดเดี่ยว ในวันที่เสด็จขึ้นครองราชย์ว่า “ความสุขมวลรวมประชาชาติสำคัญกว่าผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ”

ทั้งนี้ แนวคิดดังกล่าวได้ถูกนำมาใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายและแผนพัฒนาประเทศที่จัดทำขึ้นทุก ๆ 5 ปี โดยใช้ GNH เป็นหัวใจหลักของการพัฒนาประเทศภายใต้ความเชื่อที่ว่าศาสนานำพาความสุขมาสู่การดำเนินชีวิต และคุณภาพชีวิตอยู่ที่จิตใจ ไม่ใช่วัตถุ ปัจจุบัน แนวคิดนี้กำลังก่อผลที่เป็นรูปธรรมอย่างน่าติดตาม สว่นกระแสการพัฒนาประเทศในรูปแบบทุนนิยมของสังคมโลก ทว่าเมื่อภูฏานต้องเผชิญหน้ากับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของกระแสโลกาภิวัตน์ ดินแดนแห่งนี้จะยังคงรักษาสังคมที่เปี่ยมด้วยจิตวิญญาณแห่งความพอเพียงไว้ได้หรือไม่ และทิศทางการพัฒนาของภูฏานจะเป็นกรณีศึกษาให้กับประเทศไทยได้อย่างไร

แนวความคิดนี้ถูกนำมาพูดถึงในเวทีเสวนา
ภูฏาน : ดินแดนแห่งความสุขในสังคมโลกยุคใหม่
ที่จัดขึ้นเมื่อวันที่ 30 มกราคม 2553 ณ ห้องพิธีการ
อาคารมหาจุฬาลงกรณ์ คณะอักษรศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จัดโดยสำนักพิมพ์สวนเงินมีมา
ร่วมกับ คินเลย์ ดอร์จี นักหนังสือพิมพ์และนักคิดคนสำคัญของภูฏาน ซึ่งปัจจุบันดำรงตำแหน่งปลัดกระทรวง
การสื่อสารมวลชนของประเทศ เขาเป็นผู้เขียนหนังสือ
เรื่องราวในดินแดนแห่งความสุข หนังสือที่สะท้อน
ภาพวิถีชีวิต สังคม วัฒนธรรม และการใคร่ครวญถึง
ผู้คนในยุคปัจจุบัน เมื่อกระแสโลกาภิวัตน์ได้พัดพา
ความเปลี่ยนแปลงมาถึงดินแดนแห่งนี้

LISTEN TO BHUTAN:

an observation on the world and a glimpse at Thai society.

None can reflect a main concept of a national development policy of Bhutan than the concept of Gross National Happiness (GNH) from His Majesty King Jigme Singye Wangchuck, the fourth King of Bhutan who solemnly proclaimed on the day he occupied the throne that GNH was more important than Gross National Product (GNP).

The GNH concept - a mainstay of development - is deployed as a guideline in designing the national policy and development plan which is formulated every five year. Based on the belief that religious brings happiness in life, the concept points out that the life quality is about mind, not the material possession that people are after. Presently, the said notion has impressively delivered tangible results amidst a flux of capitalism in the world. Since the country is facing a rapid change from globalization, some people cast doubt if Bhutan can maintain their spiritually enriched society of sufficiency and how the direction of Bhutan development can be a case study for Thailand.

On 30 January 2010, at Ceremonial Room, Maha Chulalongkorn Building, Faculty of Arts of Chulalongkorn University, the concept was brought into discussion at the **"Bhutan: the land of happiness in the new world society"** seminar. The event was organized by Suan Nguen Mee Ma Publishing House and Kinley Dorji, a leading news reporter and thinker of Bhutan who serves as a Secretary of the Ministry of Information & Communications of the Royal Government of Bhutan. He wrote the book entitled "Within the Realm of Happiness", reflecting upon the lifestyle, society, culture and the thoughts of people

nowadays when confronting globalization - a change that has crept upon Himalayan kingdom.

Kinley described that GNH was a value cherished by Bhutan society. "The government declared the first national development plan to be based upon four pillars of happiness which include Sustainable Economic Development, Conservation of the Environment, Promotion of National Culture and Good governance. The government prioritizes the development scheme, allocates the budget, assigns the responsible agencies and gives them first priorities."

Despite the priorities of the four pillars development to sustain their own identity, the changes instigated by western cultures that incessantly flow into their country have immensely impacted them. In particular, encroachment of foreign media including television or internet contributes to the changes in the life of Bhutan people.

With his very concern on this issue which regularly echoes : at every seminar; he has nevertheless held his strong belief that Bhutan is able to continue their own individualism. "Thanks to the closeness to the nature and an agrarian society, Bhutan communities integrate doctrines of Buddhism into their lives as their own culture. In doing so, they have been led to sufficiency philosophy i.e. happiness and self content which enable them to realize what are most suitable to their lives."

While in Thailand, economists tend to focus on Gross Domestic Product (GDP) figure and look over the happiness of people, disregard the root of culture and aim to raise the GDP which unavoidably causes numerous effects e.g. environment problem, lessening natural

คินเลย์กล่าวว่า แนวคิดเรื่องความสุขมวลรวมประชาชาติ เป็นค่านิยมของสังคมในภูมิภาค “รัฐบาลภูมิภาคใช้ แผนพัฒนาประเทศฉบับแรกที่ตั้งอยู่บนหลักการ GNH โดยมี 4 มิติที่เรียกว่า 4 เสาหลักแห่งความสุข (Four Pillars of Happiness) อันได้แก่ การพัฒนาเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน (Sustainable Economic Development) การรักษา สิ่งแวดล้อม (Conservation of the Environment) การส่งเสริมวัฒนธรรมประจำชาติ (Promotion of National Culture) และธรรมาภิบาลที่ดี (Good Governance) โดย รัฐบาลมีการจัดลำดับความสำคัญในการพัฒนาประเทศ จัดสรรงบประมาณ มีหน่วยงานรับรอง และให้ความสำคัญ กับเรื่องเหล่านี้ในลำดับต้นๆ”

แม้รัฐบาลจะให้ความสำคัญกับการพัฒนาประเทศใน 4 ด้านข้างต้น เพื่อคงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ของตนเอง แต่คงต้อง ยอมรับว่าการเปลี่ยนแปลงอันเกิดจากกระแสวัฒนธรรม ตะวันตกที่หลั่งไหลเข้ามาอย่างไม่ขาดสาย ทำให้รัฐบาลได้รับ ผลกระทบต่างๆ ตามมา โดยเฉพาะการเข้ามาของสื่อต่าง ประเทศชนิดต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นโทรทัศน์หรืออินเทอร์เน็ต ซึ่งมีส่วนในการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของพลเมืองภูมิภาค

คินเลย์แสดงความห่วงใยเกี่ยวกับเรื่องนี้ในทุกเวที การเสวนา แต่เขาก็เชื่อมั่นว่าภูมิภาคจะยังคงสามารถรักษา ความเป็นตัวของตัวเองไว้ได้ “เพราะชาวภูมิภาคอยู่ใกล้ชิด ธรรมชาติ ด้วยพื้นฐานของการเป็นสังคมเกษตรกรรม ดำเนิน ชีวิตตามหลักธรรมคำสอนทางพุทธศาสนาจนหลอมรวมเป็น วัฒนธรรมอันแข็งแกร่ง นำไปสู่ความพอเพียง เป็นความสุข และความพอใจในสิ่งที่ตนมีอยู่ ทำให้ชาวภูมิภาคสามารถ พิจารณาได้ว่าสิ่งใดที่เหมาะสมกับการดำรงชีวิตของตน”

ในขณะที่ประเทศไทย นักเศรษฐศาสตร์ต่างมุ่งสนใจ ตัวเลขของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (Gross Domestic Product : GDP) จนลืมคำนึงถึงความสุขของคนในประเทศ ลืมวิถีชีวิตที่เป็นรากเหง้าแห่งวัฒนธรรม มุ่งสร้างตัวเลข GDP ให้สูงขึ้น กระทั่งก่อให้เกิดผลกระทบมากมาย อาทิ ปัญหา สิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติที่กำลังร่อยหรอ ช่องว่าง ของสถานภาพทางเศรษฐกิจของคนในสังคมที่แตกต่างกัน ล้วนทำให้เห็นชัดขึ้นเรื่อยๆ ว่า GDP อาจไม่ใช่ตัวชี้วัด ความเจริญที่เหมาะสมสำหรับประเทศไทยในปัจจุบัน

วัลภา แวน วิลเลียมส์ วาร์ด กรรมการผู้จัดการสำนักพิมพ์ สอนเงินมีมา ผู้สนใจศึกษาความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับแนวคิด เรื่อง GNH ในประเทศไทย กล่าวว่า กระแส GNH นั้นเริ่ม ถูกพูดถึงในประเทศไทยประมาณ 7 - 8 ปีที่แล้ว แต่ยังเป็น กระแสรอง เพราะนักเศรษฐศาสตร์ยังคงเชื่อมั่นกับตัวเลข GDP อยู่ ซึ่งการจะทำให้ GNH กลายเป็นกระแสหลักได้นั้น

resources, and a wider gap of economic status of people in the society. Apparently, GDP may be not a right indicator of growth for Thai society at present.

Mrs. Wallapa Wan Willienswaard, Managing Director Suan Nguen Mee Ma Co., Ltd., who is genuinely interested in GNH movement in Thailand stated that GNH was first mentioned in Thailand around 7 - 8 years ago, but it was just a minor trend as the economists were still positive with GDP figure. If there exists a formation of many parties, GNH can then become significant or a main trend.

“GNH is the national development at macro level which needs to be practiced for concrete results. In Thailand, there are a group of people who choose to live their life non-consumerist way, those represent the people who pursue non-numeric growth, for instance, Buddhism economics group and organic farm group - a new generation/sapling in Thailand.”

She also added that GNH trend has received attention as seen in many activities such as the practice of sufficiency economy. It is reflected in the previous national economic and society development plans which incorporated the concept of development of life quality and society. Even the present plan (the 10th plan), has also specified a mission of green and happiness society; whilst the business sector regards corporate social responsibilities activity or CSR as a road to improve life quality, well-beings and happiness in the society.

As for a drive to realize GNH to become a main concept of national development, Wallapa proposed that “It must first start from small things around us, such as a slow life concept, a non materialistic way of living, more attention on people, the society and fellow human being. At work, we have to change attitude, world view and work toward goal which must be meaningful as well. Today, a lot of people resign from large corporations to work on their own, this is what we call “U-turn” namely, they return to look for the value of themselves. They are free from large system and begin to think of what life is and what the goal of life is”.

Wallapa further explained that “GNH does not go against a world trend or capitalism but it is merely a middle path that retards a speed of strong wave of capitalism. The capitalism is not a bad concept but we have made it monopoly. Consequently, it has resulted in injustice in the society. As we gain more revenue and improve economy; income distribution is however not quite fair and the society has not yet seen the happiness and the development is not sustainable.”

The real happiness of society and the country is somehow not an ultimate growth according to capitalism; it is rather the happiness from ability to assimilate capitalism into the four pillars of happiness with equilibrium. Economic growth alone is not a target of country development. In fact, cultural inheritance needs to be nurtured to survive as well. By doing so, the real happiness then can be achieved in a sustainable manner.

ต้องมีการรวมตัวกันของคนหลายกลุ่ม

“ความสุขมวลรวมประชาชาติเป็นเรื่องของการพัฒนาประเทศในระดับมหภาค ที่ต้องปฏิบัติให้เกิดเป็นรูปธรรมอย่างแท้จริง ในประเทศไทยมีกลุ่มของประชาชนที่ค้ำจนถึงคุณภาพชีวิตที่เลือกเดินออกจากวิถีชีวิตที่ค้ำค้ำเป็นกลุ่มคนซึ่งไม่มุ่งแสวงหาความเจริญเติบโตทางตัวเลข เช่น กลุ่มเศรษฐศาสตร์เชิงพุทธ กลุ่มเกษตรอินทรีย์ เหล่านี้ล้วนเป็นหน่ออ่อนในประเทศไทย”

วัลภากล่าวต่อว่า กระแส GNH นั้น ความจริงได้รับความสนใจแพร่หลายตามกิจกรรมต่างๆ อาทิ การเดินตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ผ่านๆ มา มีการบรรจุแนวคิดเรื่องการพัฒนาคุณภาพชีวิต คุณภาพสังคม และฉบับปัจจุบัน คือฉบับที่ 10 ระบุในพันธกิจมุ่งสู่สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน (Green and Happiness) หรือแม้แต่ภาคธุรกิจที่บอกว่า กิจกรรมเพื่อสังคม หรือ CSR ก็ถือเป็นการมุ่งไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ และสร้างความสุขในสังคมเช่นกัน

สำหรับการผลักดันให้ GNH เป็นแนวทางหลักในการพัฒนาประเทศ วัลภาเสนอว่า “ต้องเริ่มจากเรื่องเล็กๆ รอบๆ ตัว อย่างการใช้ชีวิตช้าลง ไม่ถือวัตถุเป็นสิ่งสำคัญในการดำเนินชีวิต หันมาใส่ใจคนรอบข้าง สังคม เพื่อนมนุษย์มากขึ้น ในชีวิตการทำงานต้องเปลี่ยนทัศนคติ มุมมอง ทำงานอย่างมีเป้าหมาย ในขณะที่เดียวกันก็ต้องมีความหมายด้วย “ปัจจุบันมีคนจำนวนมากที่ลาออกจากบริษัทใหญ่ๆ แล้วมาทำงานอิสระ เราเรียกว่าพวกเขาเทิร์นคือย้อนกลับมาหาคุณค่าในตัวเอง เป็นอิสระจากระบบใหญ่เริ่มคิดว่าชีวิตคืออะไร มีเป้าหมายอะไร”

วัลภากล่าวเสริมว่า “ความสุขมวลรวมประชาชาตินั้นไม่ใช่เรื่องที่ตรงข้ามกับกระแสโลกหรือสวนทางระบบทุนนิยม เพียงแต่เป็นทางสายกลางที่ทำให้ระบบทุนนิยมนั้นแผ่วลง เพราะปัจจุบันทุนนิยมเป็นกระแสอันเชี่ยวกราก ไม่ใช่ว่าเป็นเรื่องไม่ดี แต่เพราะเราทำให้มันเป็นทุนนิยมที่ผูกขาดจนก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมในสังคม เรามีรายได้เพิ่มขึ้นส่งผลให้ระบบเศรษฐกิจดีขึ้น แต่การกระจายรายได้ไม่เป็นธรรม สังคมไม่มีความสุข เกิดเป็นการพัฒนาที่ไม่ยั่งยืน”

อย่างไรก็ตาม ความสุขที่แท้จริงของสังคมและประเทศคงไม่ใช่ความเจริญอย่างถึงขีดสุดตามกระแสทุนนิยม หากแต่เป็นความสุขอันเกิดจากความสามรถในการหลอมรวมทุนนิยมเข้ากับ 4 เสาหลักแห่งความสุข ให้ได้อย่างสอดคล้องสมดุลโดยไม่เพียงพัฒนาประเทศให้เจริญทางเศรษฐกิจ เพียงอย่างเดียว ทว่ายังต้องรักษารากเหง้าทางวัฒนธรรมไม่ให้สูญหาย จึงจะเป็นความสุขที่แท้จริงและสุขอย่างยั่งยืน

ความสุขมวลรวมประชาชาติ

(Gross National Happiness : GNH)

หมายถึง ความสุขมวลรวมของคนในชาติ หรือความต้องการสูงสุดในชีวิตของมนุษย์แต่ละคน ถ้าการพัฒนาประเทศจะเน้นมนุษย์เป็นศูนย์กลางแล้ว การพัฒนาที่ควรจะนำไปสู่การบรรลุความพึงพอใจของมนุษย์ทั้งทางร่างกายและจิตใจ

ผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ

(Gross National Product : GNP)

หมายถึง มูลค่าเบื้องต้นของผลผลิตที่เกิดจากการใช้ปัจจัยการผลิตของชาติในรอบหนึ่งปี โดยไม่ต้องคำนึงว่าจะผลิตที่ใดในโลก เช่น GNP ของไทย คือ มูลค่าเบื้องต้นของสินค้าและบริการต่างๆ ที่ผลิตโดยปัจจัยการผลิตของไทย (ที่ดิน แรงงาน ทุน และผู้ประกอบการ ทุกอย่างต้องเป็นของไทย) โดยจะเป็นการผลิตภายในอาณาเขตของประเทศไทยหรือไม่ก็ตาม

ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ

(Gross Domestic Product : GDP)

หมายถึง มูลค่าเบื้องต้นของผลผลิตที่เกิดขึ้นภายในอาณาเขตของประเทศในรอบปีหนึ่ง โดยไม่ต้องสนใจว่าเจ้าของปัจจัยการผลิตจะเป็นคนไทยหรือไม่ ถ้ามาทำธุรกิจในอาณาเขตประเทศไทยแล้วจะต้องเหมารวมเป็น GDP ของไทยทั้งหมด

Gross National Happiness: GNH refers to the gross happiness of people in the country or the ultimate goal in life of each people. If human is seen as a center in the national development, the development should fulfill both physical and emotional needs of human.

Gross National Product: GNP is the total market value of a nation's output of goods and services from productive factors in a given year regardless of geographic region. For instance, GNP of Thailand is the value of products and services produced by Thai inputs (land, labor, capital and entrepreneurs - all must be Thais) both in and outside Thailand.

Gross Domestic Product: GDP is the total market value of all the goods and services produced within the borders of a certain nation in a given year regardless of producers' nationality. No matter who produce the products, if they are produced in Thailand, they will be regarded as GDP of Thailand.